

DE CHINESE LUIPAARDSLANG (*ELAPHE BIMACULATA*, K.P. SCHMIDT 1925), EEN IDEALE TERRARIUMBEWONER

Door: C.M. Langeveld, Cantharel 12, 2925 DJ Krimpen a.d. IJssel. Tel: 01807-23892 v.a.
1 oktober 1995: 0180523892

Inhoud: Inleiding - Beschrijving en verspreiding - Bimaculata versus Dione - Mijn dieren - Het terrarium - Gedrag en verzorging - Winterslaap/-rust - Voortplanting - Kweek 1994 - Ter afsluiting - Literatuur.

* * *

INLEIDING

Zoals de titel van dit artikel aanduidt wil ik de Chinese Luipaardslang, *Elaphe bimaculata*, nader belichten. Werd (en wordt) deze mooie en gemakkelijk te houden slang veelvuldig uit het wild geïmporteerd, tegenwoordig wordt ze regelmatig nagekweekt en wint hierdoor aan populariteit. Ik wil aan de hand van de mij beschikbare literatuur en mijn eigen terrarium-ervaringen een beeld geven van deze, naar mijn mening, zeer geschikte slangen voor het terrarium.

BESCHRIJVING EN VERSPREIDING

Elaphe bimaculata is een relatief kleine slang die wat lichaamsvorm en lengte betreft te vergelijken is met de Luipaardslang (*Elaphe situla*). De vrouwtjes worden gemiddeld 90-100 cm lang. De mannetjes blijven een stuk kleiner, namelijk 80 cm. Naast de lengte is het geslachtsverschil duidelijk te zien aan de staart: bij het mannetje is namelijk net na de cloaca duidelijk de verdikking van de staart te zien door de daarin liggende hemipenes.

De slangen hebben 188-207 ventrale schilden en 23 dorsale schubben (Staszko, 1994). Ze hebben een heel scala aan kleuren en tekeningen. Schulz (1986) onderscheidt drie verschillende kleur/tekeningvarianten:

- 1: Grondkleur geelbruin met daarop vier donkerbruine strepen die bij de hals beginnen. In deze strepen bevinden zich kastanjebruine, zwartomrande vlekken. De koptekening loopt ter hoogte van de hals in de rugtekening over. De schubben zijn zowel bij het mannetje als bij het vrouwtje op het voorste lichaamsdeel glad, en naar achteren toe zwak gekield. De kop is smal.
- 2: Grondkleur geel, met vier donkerbruine strepen die in de hals beginnen. In de streeptekening bevinden zich rode tot roodbruine vlekken die zwart omrand zijn. Deze vlekken kunnen vaak op de rug samenvloeien. De zwarte omranding van de vlekken is vaak minder duidelijk dan bij kleurvorm 1. Ook hier gaat de koptekening over in de rugtekening. Bij de vrouwen zijn de schubben zwak gekield, bij de mannen van voren glad, maar naar achteren zwak gekield. De mannen hebben een smalle kop, de vrouwen een iets bredere.

Foto 1: *Elaphe bimaculata*. Vrouw (vorm 3). Female (morph 3).
Foto: C.M. Langeveld.

Foto 2: *Elaphe bimaculata*. Jong na de eerste vervelling (vorm 3).
Young after first slough (morph 3).
Foto: C.M. Langeveld.

3: Grondkleur grauw geelbruin tot olijfkleurig. Op de rug bevinden zich bruine tot roodbruine, maar meestal rode, haltervormige vlekken die bij de staart in strepen uitlopen. Op de flanken bevinden zich ronde vlekken die net als de vlekken op de rug zwart omrand zijn. De koptekening gaat meestal over in de rugtekening. De schubben zijn bij beide geslachten glad tot plaatselijk zwak gekield. De dieren hebben meestal een smalle kop. Deze variant komt bij een dorsaal aanzicht veel overeen met de tekening van de Luipaardslang (*Elaphe situla*).

Bartz (1989) onderscheidt twee tekeningvarianten die overeenkomen met de vormen 2 en 3 van Schulz.

Elaphe bimaculata heeft een beperkt verspreidingsgebied in Centraal-China. Volgens Zhao (1993) komt ze voor van Oost-Sichuan tot Jiangsu, noordelijk tot Hebei. In zijn bijlagen vermeldt hij de volgende provincies waar de slangen zouden voorkomen: Hebei, Shandong, Henan, Shaanxi, Sichuan, Anhui, Jiangsu, Hubei, Zhejiang en Jianxi.

Volgens Pope (1930) en Maslin (1950) in Schulz (1986) zou *Elaphe bimaculata* voorkomen in de middelgebergten en het vlakland mijden. Het voedsel van deze slangen zou in de natuur bestaan uit knaagdieren, reptielen, vogels en hun eieren.

BIMACULATA VERSUS DIONE

Elaphe bimaculata is sterk verwant aan de Steppeslang (*Elaphe dione*). Volgens Zhao (1993) komt *Elaphe dione* met uitzondering van de provincies Hubei, Zhejiang en Jianxi in hetzelfde verspreidingsgebied voor als *Elaphe bimaculata*. De 'Chinese' *Elaphe dione* lijkt dan ook veel op *Elaphe bimaculata*. In de gebieden waar deze dieren gezamenlijk voorkomen kan dan ook sprake zijn van bastaardvorming tussen deze soorten (Schulz, 1986). Om de beide soorten te kunnen onderscheiden geeft Schulz (1986) de volgende verschillen aan:

- 1: *Elaphe bimaculata* heeft 8-10, zelden 11, onderlipschilden in tegenstelling tot *Elaphe dione* die normaliter 11-12, zelden 11-13 onderlipschilden heeft.
- 2: De koptekening van *Elaphe bimaculata* loopt in de vorm van twee smalle strepen naar achteren weg, tot voorbij de halsstreek. Bij *Elaphe dione* zijn deze strepen vaak breder en korter.
- 3: *Elaphe bimaculata* heeft 18-20 tanden in de bovenkaak, *Elaphe dione* maar 15-17.
- 4: De hemipenes van de beide soorten zouden verschillen. De verschillen noemt Schulz niet.
- 5: De vlekken bij *Elaphe bimaculata* zouden zwart omlijnd zijn en geheel omsloten, dit in tegenstelling tot *Elaphe dione* waarbij ze open zijn.

Aan deze verschillen wil ik er nog één toevoegen, namelijk het verschil in de vorm van de eieren. Uit eigen waarnemingen en beschrijvingen van de eieren van beide soorten is mij gebleken, dat de eieren van *Elaphe bimaculata* (Schulz, 1986, Bartz, 1989, en Mattison, 1992,) naar verhouding opvallend lang en smal zijn, dit in tegenstelling tot de eieren van *Elaphe dione* (Langeveld, 1993) die 'korter' en 'ronder' zijn. De eieren van *Elaphe bimaculata* zijn te vergelijken met de eieren van *Elaphe situla*, die van *Elaphe dione* met de eieren van *Elaphe guttata guttata*. Steehouder (1992) spreekt echter ook over langwerpige eieren van zijn *Elaphe dione* (Chinese vorm). Het is echter wel mogelijk dat zijn 'dione's' mogelijk 'bimaculata's' zijn, omdat de dieren afkomstig zijn uit de provincie Jiangsu, een provincie waar beide soorten voorkomen (Steehouder pers. med. 1995).

MIJN DIEREN

In augustus 1991 kocht ik twee nakweekdieren van K.D. Schulz. De dieren waren dat jaar bij hem geboren en ongeveer 25-30 cm lang. Het betrof dieren van de 'situla'-vorm (vorm 3). De dieren hebben een gele grondkleur met daarop rood tot roodbruine haltervormige vlekken.

Thuis werden de slangetjes ieder afzonderlijk gehuisvest in een klein plastic bakje van 20x15x10 cm (lxbxh). De bakjes voorzag ik van een stuk keukenpapier en een kwart papieren eierdoos die als schuilplaats diende. De eierdoos biedt als voordeel dat tijdens de vervelling van de slangen een beetje water in de kuiltjes kan worden gegoten dat direct wordt opgezogen. Het water verdampt geleidelijk waardoor er een vochtig milieu ontstaat waarin de slangen prima vervellen. Tevens plaatste ik in het bakje een klein waterbakje.

De plastic bakjes zette ik op een warmtekabel die een deel van de bakjes gedurende 24 uur per dag verwarmde. Deze manier van huisvesting gebruik ik meestal bij de opfok van jonge slangen. De dieren aten vanaf het begin direct nestmuisjes. Ondanks dat de slangen vrijwel hetzelfde aantal muisjes aten, bleef het mannetje in groei achter in vergelijking met het vrouwtje.

HET TERRARIUM

De dieren groeiden snel. Na een jaar waren ze respectievelijk 50 (m) en 70 (v) centimeter lang. Ik heb ze toen in een terrarium geplaatst.

Het terrarium waar ik de dieren in houd is 80 cm lang, 40 cm diep en 60 cm hoog en is gemaakt van wit geplastificeerd meubelplaat. Als bodemsubstraat ligt er een ongeveer 3 cm dikke laag zaagsel in. Als verwarming gebruik ik een reflectorlamp. In het voorjaar neem ik een lamp van 40 watt en in de zomer een van 25 watt.

De verlichting in het terrarium brandt in het voorjaar/zomer 12 uur per dag en 6 à 8 uur in het najaar. Tijdens zeer warme zomerdagen (>30 graden celcius) wordt de verlichting teruggebracht tot enkele uren.

Twintig centimeter onder de lamp bevindt zich een ligplank met daarop een stuk kurk. Op de bodem ligt een tweede stuk kurk en een plastic schuildoos die deels gevuld is met zaagsel. Het kurk en de schuildoos worden veel door de slangen gebruikt als schuilplaats.

Een waterbak met een doorsnede van 15 centimeter wordt door de slangen uitsluitend gebruikt om te drinken. Zelfs bij extreme temperaturen, 32 graden celcius, gaan de slangen niet in het water liggen. Dit komt overeen met de waarnemingen van Steehouder (1992).

GEDRAG EN VERZORGING

Elaphe bimaculata gedraagt zich bij mij in het terrarium wat schuw. Ze maken dan ook dankbaar gebruik van de schuilplaatsen in het terrarium. Met name net na de winterslaap uit zich dit het meest. Wanneer de dieren dan uit het terrarium worden gehaald laten ze uit hun cloaca een sterk naar muskus ruikende vloeistof lopen. Tijdens de controle gedurende de winterslaap dreigen de slangen met wijd geopende bek en bijten bij aanraking in je vingers. Wanneer de slangen eenmaal goed zijn opgewarmd en weer zijn gewend aan het terrarium, verdwijnt dit gedrag in korte tijd. Ondanks het voornoemde gedrag zijn de slangen veel te zien. De dieren zijn met name 's morgens en 's avonds actief en kunnen dan langdurig door het terrarium kruipen.

Foto 3: *Elaphe bimaculata*. Vorm 2. Morph 2.
Foto: T. Steehouder.

Foto 4: *Elaphe bimaculata*. Uitkomende eieren. Eggs hatching.
Foto: C.M. Langeveld.

De slangen eten zowel levende als dode prooien uit de hand. Ik geef mijn dieren 1 keer in de week 1 à 2 muizen te eten. Ook nestratten van enkele dagen oud eten ze graag. De grootte van de muizen is in verhouding met de grootte van de slangen. Het mannetje krijgt muizen van 2 à 3 weken oud. Het vrouwtje eet volwassen muizen. De voedseldieren bied ik meestal levend aan, waarna de slangen de prooi grijpen en wurgen. In de maand september geef ik de dieren alleen nog maar nestmuizen en ratten, omdat de behoefte aan voedsel bij deze slangen dan afneemt.

Drie à vier dagen na de voedselopname hebben de slangen hun eerste ontlasting die ik direct verwijder. Gedurende de vervellingscyclus van de slangen sproei ik om de andere dag in het terrarium. Door de verhoogde luchtvochtigheid hebben ze nooit problemen gehad met hun vervelling. Het drinkwater ververs ik 2 tot 3 keer per week en het drinkbakje ontsmet ik met halamid-d (r), een chloorverbinding die veel wordt gebruikt in de veeteelt voor het ontsmetten van de stallen.

WINTERSLAAP/-RUST

Elk jaar geef ik mijn dieren een winterslaap/-rust van 3 tot 5 maanden. Vanaf oktober neemt de temperatuur af in het terrarium en verkort ik de duur van de verlichting. Medio november gaat de verlichting geheel uit. Eind november worden het vrouwtje en het mannetje afzonderlijk geplaatst in een piepschuim doos die voor driekwart gevuld is met vochtige beukebladeren. Deze dozen zet ik in een kamer waar de temperatuur schommelt rond de 10°C (maximum gemeten temperatuur 16°C, minimum gemeten temperatuur 7°C).

Gedurende deze inactieve periode worden de lichaamsfuncties van de slangen tot een minimum gereduceerd. Eind februari, begin maart, haal ik de slangen gelijktijdig uit winterslaap. Deze wijze van overwinteren paste ik tot en met de winter 1993/1994 met succes toe. Tijdens het schrijven van dit artikel (maart 1995) zijn de slangen inmiddels alweer 2 weken uit de winterslaap. Gedurende de winterslaap 1994/1995 bracht ik de slangen 3½ maand in een koelkast onder bij een temperatuur tussen de 6 en 9°C. De dieren zette ik na de winterslaap direct uit de koelkast in het onverwarmde terrarium (15-20°C), dat ik na 24 uur liet opwarmen door een reflectorlamp. Ze aten voor het eerst één week nadat ze uit hun winterslaap waren gekomen.

VOORTPLANTING

Elaphe bimaculata is een slang die relatief gemakkelijk tot voortplanten te brengen is. De slangen zijn na 15 maanden geslachtsrijp (Schulz, 1986). De paringen beginnen al in het eerste levensjaar. Mijn slangen paarden al 11 maanden na de geboorte. Van Marle (pers. med.), die van mijn eerste kweek in 1993 een koppeltje overnam, meldde eveneens paringen binnen het eerste levensjaar.

Deze paringen vinden bij mijn slangen gedurende het hele jaar plaats. Ook Staszko (1993) vermeldt dat deze slangen het hele jaar door paren. De grootste paaractieve periode ligt in de maanden juli, augustus en september. De dieren van Bartz (1989) en Steehouder (1992) paren ook in deze periode. Bij Schulz (1986) paarden de dieren in de maand oktober.

Tijdens de paringen bijt het mannetje het vrouwtje in de nek waarna hij vervolgens zijn hemipenis bij haar inbrengt. Wanneer het vrouwtje het paren zat is, begint ze door het terrarium te kruipen. Hierbij neemt ze het mannetje mee die dan nog met zijn hemipenis in haar verankerd zit. Het gevolg hiervan is dat de ligplank in het terrarium vaak geheel besmeurd is met sperma en bloed.

In de maand mei, begin juni, worden 3 tot 8 eieren gelegd. Afhankelijk van de incubatietemperatuur komen de eieren tussen de 25 en 40 dagen later uit. De literatuur laat de volgende incubatietijden zien:

Schulz (1986)	- 30 dagen
Bartz (1989)	- 25 dagen
Steehouder (1992)	- 36 dagen
Mattison (1992)	- 30-40 dagen
Staszko (1993)	- 25 dagen.

KWEEK 1994

Op 12 maart 1994 haalde ik mijn slangen uit winterslaap en bracht ik ze afzonderlijk in een terrarium onder. Het mannetje zette ik vanaf 26 maart om de 5 dagen voor de duur van ongeveer 24 uur bij de vrouwtjes. Gedurende de tijd dat het mannetje bij de vrouwtjes zat werd er wat 'gerommeld', maar daadwerkelijke paringen kon ik niet waarnemen. Wel trof ik spermastoren en bloed op het kurk en de ligplank aan. Eind april liet ik het mannetje definitief bij de vrouwtjes.

In de vervellingsperiode, voorafgaande aan de vervelling van het vrouwtje op 16 mei, maakte ik het zaagsel in de plastic verstopdoos vochtig. Het vrouwtje legde op 29 mei, 13 dagen na de vervelling, 7 langwerpige eieren. De eieren legde ik direct na het leggen in een broedstof. Als broedsubstraat gebruik ik vochtig zaagsel. De temperatuur in de broedstof schommelde tussen de 26 en 28°C. De luchtvochtigheid in de broedstof schommelde rond de 90%.

Na 39 dagen, op 7 juli 1994, kwamen alle 7 eieren uit. De jongen vervelden 10 dagen na het uitkomen. Binnen een week na de vervelling aten ze alle zelfstandig nestmuisjes. De sexratio was erg ongunstig, namelijk 6 mannen en 1 vrouwtje (6.1). De jongen hebben dezelfde tekening als de ouders. De vlekken zijn in het begin echter donkerder van kleur, maar worden naarmate de diertjes groeien steeds roder.

In 1993 heb ik voor het eerst gekweekt met deze slangen. Op 24 mei werden toen 4 eieren gelegd die ik eveneens bij een incubatietemperatuur van 26-28°C liet uitbroeden. Drie van de vier eieren kwamen op 2 juli 1993, na 39 dagen, uit. De sexratio van deze jongen was 2.1.

TER AFSLUITING

Zoals is gebleken, is de Chinese Luipaardslang een mooie (met name kleurvorm 3) en gemakkelijk te verzorgen slang die ook bij het nakweken geen problemen zal geven. Ook hebben deze slangen maar een relatief klein terrarium nodig. Door voornoemde feiten zijn het naar mijn mening ideale terrariumdieren. Het doet mij dan ook plezier om te zien dat deze slang in populariteit wint en steeds vaker wordt nagekweekt. Hopelijk zal het in de nabije toekomst niet meer nodig zijn deze leuke slangen uit het wild te importeren.

LITERATUUR

- Bartz, H. (1989). Verzorging en voortplanting van *Elaphe bimaculata*, Litteratura Serpentina 9 (6): 277-280.
- Langeveld, C.M. (1993). De steppenslang (*Elaphe dione*) in het terrarium, Lacerta 52 (2): 39-43.
- Mattison, C. (1992). Slangen, soorten, herkomst, voeding, verzorging. Zuid Boekproducties, Lisse, Nederland.
- Schulz, K.-D. (1986). Die hinterasiatischen Kletternattern der Gattung *Elaphe*, Teil IV: *Elaphe dione*, Sauria 8 (1): 27-30.
- Schulz, K.-D. (1986). Die hinterasiatischen Kletternattern der Gattung *Elaphe*, Teil V: *Elaphe bimaculata*, Sauria 8 (2): 23-26.
- Stasz, R. & Walls, J.G. (1994). Rat Snakes, A Hobbyist's Guide to *Elaphe* and Kin, TFH Publications, Inc, Usa.
- Steehouder, T. (1992). Kweek met *Elaphe bimaculata*, Het Terrarium 10 (2): 33-39.
- Steehouder, T. (1992). Mijn kweek met *Elaphe dione*, Het Terrarium 10 (6): 116-122.
- Zhao, E-M. & Adler, K. (1993). Herpetology of China, Society for the Study of Amphibians and Reptiles, Oxford, Ohio Usa.